

Esc de trei ori in septimana: Mercuri-a, Vineri-a si Domineca, cand o cõla intrãga, cand numai diumetate, adeca dupa momentul impregiarilor.

Pretul de prenumeratiune:

pentru Austria:	
pe an intreg	7 fl. a. v.
» diumetate de an	4 " " "
» patrariu " " "	2 " " "
pentru Romania si Strainetate:	
pe an intreg	15 fl. v. a.
» diumetate de an	8 " " "
» patrariu " " "	4 " " "

ALBINA.

Prenumeratiunile se fac la toti dd. corespondenti dinti a-i nostri, si d'adrepul la Redactiunea Stadt, Wallfischgasse Nr. 8, Mezzanin, sunt a se adresa si corespondentiile, ce se trimis la Redactiunea, administratiunea sau speditiunea, câte vor fi nefrancate, nu se vor primi, era anonime nu se vor publica.

Pentru anuncie si alte comunicatiuni de interes privat — se raspunde cate 7 cr. de linie, repetitiile se fac cu pretiu scodiat. Pretiul timbrului cate 30 cr. pentru una data, se antcipa. Speditur'a: Mariahilf, Windmühlgasse Nr. 29. unde se primesc insertiuni.

Viena 8/20 sept.

Astadi e anul de cand aparã manifestul imperatesc ce suspinse constitutiunea den faur, lasand barbatilor de la guvern — noi p'atunci — se ingrigesca amesurat convingerei lor de constituirea constitutiunala a monarciei. Ce au facut acesti barbati in decurs de un an? am fi nedrepti daca ne-am pronunãia, pentru cã sunt tocma la mediul lucrarei, deci se asceptãm capetul.

Diu'a de astadi mai are pentru Austria si alta insemnate, e terminul retragerii depline a armiei prusesci de preteritoriul monarciei.

Diurnalele francesci adusera ieri intregul test al cerculariului lui La Valette. Estrasul ce-l publicaram in nr. tr. a fost bine facut, in cat n'avem cauza a-l reproduce intreg. Splicatiunile ce i le dau diferitele diurne consuna in constatarea tonului pacic, desl unele nu-si sciua splicã inarmarile la cari natiunea francesca s'ar parã indetorata. — E de insemnat cã cerculariul trece cu vederea cestiunea orientului, pre cand acẽsta e tocma la ordinea dilei. Se pãte cã guvernul francesc ascẽpta sosirea lui Moustier, expert si cunoscut in referintiele orientului, si atunci prin cerculariul nou se va pronunãia a supra acestei cestiuni, in cas daca instructiunile secrete nu vor fi de preferit, sãu nu se va intemplã veri o contielegere cu Anglia — ce pare probabila — si atunci toti pasii, intielegend si cei diplomatici, ar avã se se intemple in comun.

— Pre insul'a Candia s'au inceput inimicitiele. O scire din Constantinopole cu datul 18 sept. ni spune: „In Candia la Canea s'a intemplat o lupta. Trupele turco-egiptene cam 30.000 de barbati, dupa lupta de opt ore remasera in posesiunea campului de batalia. Rescolatii sunt reu inarmati; numerul lor e cam 40000, ei se fie avut 600 de morti.“ Cetitorii nostri vor sci ce va se dica a remanã in posesiunea campului de batalia, acẽsta nu e cadere dar neci invingere.

Tot despre acẽsta batalia diariul „Presse“ de aici avã ocaziune a vedã urmatoriul telegram: „Corfu 15 sept. Din Alessandria sosi un telegram afirmand cã scirile ce se trimisera din Candia vice-regelui din Egiptet vorbesc despre o cadere totala ce suferirea trupele egiptene trimise acolo in ajutoriul celor turcesci contra rescolatilor. Trupele Sultanului sunt incunjurate tare de inimicii lor. 3000 de soldati egiptieni primira ordine de imbarcare pentru a plecã catra Creta.“

Se pãte ca aceste sciri se vorbescã despre dõue lupte. Vom primi curund deslucirile.

„Jour. de Déb.“ se indoesce cã Georgiu regele Greciei se va potã lung timp opune entusiasmului nationale elin, ci va cautã se se invoiẽsca a prinde arme pentru rescolati. — Le tãta intemplanãrea rezultatele prime vor avã influintã

mare supra sãrtei imperiului turcesc. Daca va invinge Turcia, descuragiẽza pre rescolati, era daca va cadã, insufficuriãgiu si celor'a din provinciile vecine, si nu ne-ar surprinde vediend rescolarea estindiendu-se.

In fati'a acestor evineminte Francia de nou e indrumata la aliantia cu Anglia, pentru a dã pept cu influintã rusẽsca. Contielegerea poterilor apusane se manifestã pana acum'a in in statul comun dat Sultanului de a nu cede Americi nordice neci o insula in marea mediterrana, acẽsta adeca cerea o parte din Melos. Europa apusãna are tãma cã in cas de resbel, America nordica va pune poterea sa marina la despusetiunea Tiarului.

Se afirma, dar inca nu e constatãt, cã generalul Ignatieff reprezentante Rusiei la Constantinopole, a primit instructiune a spriginã rechiamatiunile Candianilor.

Revista diaristica.

Diariul nemtiesc de aici „Presse“ primesc o corespondintia din Sasonia Transilvaniei (cetitorii nostri sciã cã acẽsta e fundul reg.) se ocupa de cestiunea colonisãrei nemtiesci a Transilvaniei si de unele relatiuni dinto Sasi. Acẽsta corespondintia n'are lipsa de comentariu, autorele ni le spune tãte verde in fatia, dar de ce se-si ascunda intentiunile din vederea nãstra? Noi — judecãnd fora optimism, precum n'avem datina — suntem un pic mai slabuti si mai neactivi de cat se potẽ delaturã de la noi tãte cate nu ni plac pentru cã nu convin intereselor nãstre natiunali etc. Mai dilele trecute, diariile nemtiesci de aici aflau cã militi'a sasona pre cat temp va mai petrece in Austria (pana la incheierea tratatului de pace intre Prusia si Sasonia) ar fi bine trimisa in colatra cea de un nume cu ei. Ni s'a parut cã glumesc gazetele nemtiesci. Dar acum'a vedem cã glum'a are si parte seriãsa. Eca testul numitei corespondintie din Sasonia Transilvaniei:

„Cug-tul ce in tempul mai nou erasi se desceptã, cã regimul s'ar potã otari, ca si mai nainte, se intemeze colonii germane in partea resaritiãna a tierii, merita desbãtere mai seriãsa, precãt in privintã a cestiunii in sine, lasãnd de oparte raritatea decisiunilor mari si fertile din dilele de fatia si pedecile prestatãtore ce se nasc de autoritatea de stat a corõnei stului Stefan, — precum si in acea privintã cã ungurii, in cas se-si veda candva realizãte tãte dorintiele lor avitice si cã provinciile nemtiesci din Austria se fie inghiuite de confederatiunea nõua nemtiesca sub autoritatea prusẽsca, atunci ei ca politici intiecepti senguri ar trebui se se invoiẽsca cu proieptul colonisãtiunii nemtiesci.

Colonisãrea familiilor nemtiesci numai pe cale privata, facã-se acea asiã cã fiscal, ori posesorii mari de pament, ori comunele invita atari colonii pre pamenturile lor, sãu cã cesti din urma senguri si-agonisesc avere si se impamentenesce, atunci treb'a depinde totusi numai de la istetimea persõnelor respeptive; a primã indigenarea nu este greu, prosperarea si esistintã e ascurata, desl spre acẽsta sunt recerute unele conditiuni. De acẽsta se tiene conducerea calei ferate cel putien pana la trectãtore de la Turnu-rosiu, a colonisã cat se potã familii de rel. evangelica sãu de la partea medianoptiãna a Germaniei, ca se nu fie sengurãtice si despartite, ci in grupe nici adãusc la satele sasesci pe pament propriu comasat.

Acẽste familii au se se deprinda sãu cu agricultur'a, gradinaritul, economi'a de vite (laptaritul), sãu cu industri'a. Familiile ce lu-

era cu diu'a, sãu negociatori cu articuli de luc, õmeni fara capital si inpraschiati, per fãrte usior. Catolicii numai intr'uncle cetati sasesci afla beserici proprie si coreligiunari, cari sunt mai numai deregatori, militari, papucari, croitori s. a. d'asemene industriieri. Intre altele colonisãrea unor comune tirolese aici, in loc de Brasilia, ar fi profit manos in economia. Favoruri deosebite ar trebui se le manifesteze Legislatiunea, ce cam de o data abiẽ se potã asteptã.

Afara de inmigrarea Sasilor, mai mult den Franconia (Frankenland), Luxemburg etc., inmigrãtiile se adunã la noi, de si cam putieni, din tãte partile Germaniei si totdeuna. De insemnat sunt din tempul mai nou cei 1755 de protestanti, asiã numitii „Landler“, alungati den Austria, Salisburg si Carintia ce se asiediaã aici. Intrãrea lor durã adeca de la 1730 pana la 1760 si ei se asiediaã de alungul drumului de tiera de la Sibii pana la Resinari in satele: Grosspold, Grossau, Neppendorf si in parte in satul vecin Hammersdorf. Pana ce in celelalte sate Landlerii s'a contopit in Sasi, mai de tot, Landlerii din Neppendorf, ce e 10 minute indepartat de Sibii, si-au conservat deplin portul si dialeptul austriac si fãrma o comunitate prẽ pompãsa cu sãsi ce li sunt prẽ obligati.

Alta inmigratiune a asiã numitilor Baden-Durlachern den Breisgau se asiedã in Sabesiu la a. 1742 si 1770; un'a mai tenora svãbãsca la 1846/1847 in Brosiu si in alte sate, unde inse cei mai multi perira, pentru cã inmigrãsãra ca lucratori cu diu'a, fara capitale.

Mai cã e de prisos a arãtã folosul inmigrãtiunii cesteia; fara nemti (in tempul den urma in Ungaria si jidani) ar fi remas Ungaria si Ardealul ca tierile fara cetati si cetãtienti, Romania selbãtica, (die wilde Walachei) Polachia selbãtica.

In Prusia sciã mai bine colonisã. Imbuldirea economilor, meserierilor si producãtorilor nemtiesci pentru lipse materiale si spiretuale germanisã Prusia, pre cum õrecãnd Silesia, pre locutiunii vechi i facã cunoscuti cu cele mai mari bunuri ale vietii, i atrase la sine si curend va face acẽsta si in Posen. Departe de noi se fie eugetul de germanisãre, dara ne interesãm de esistintã a poporului nostru, ce, precum pentru Austria, asiã si pentru Ungaria e de lipsã; cãci n'avem se ne temem de magiarisãre, ci de romanisãre ce se latiesce degiã la sasi in cottul Albens d. e. in Berve (Blutroth) si in alte sate. Numãt in cetati magiarismul se potã tienã de poporul nostru nenjos; la tiera se nemicesce orisi-ce felu de incercãri. In contra, sasul cu romanul traiesce asiã de amicabil, incãt mai pretutindenea i vorbescã limb'a (romanului) fluid, firesec cã intre altele estmod, cã de multe ori numai cu calul vorbescã nemtiesce, pana ce cu boul romanesc. Intre multe preferintie are sasul si sminte cam ridiculãse; asiã omul simplu adesea invidiãza pre altul pentru cã sciã nemtiesce si pentru cã si el vre se fie de rel. evangelica. Nemic'a i mai greu, de cat a concede acẽsta romanului; cu mult mai voios vorbescã el cu servitoriul si servãntãsa romanescã.

Cestiunea limbelor in scõla

la noi nu e simpla cestiune scolastica, ci pe di ce merge pare a imbracã tot mai mult un caracter politic, intielegem mai vertos pre Romanii din Ungaria si Banat, cãci altmintre nu potẽm precepte de ce Consiliul de leutenantia intrebãse alta data de dd. eppi serbi nu cumva s'ar potã introduce limb'a magiara prin anumite locuri? — In Ungaria, precum scim, e si introdusa cu cea nemtiesca d'impreuna, inca de sub timpul absolutismului. Dar fie veri cum, voidã a intemeiã cultur'a poporului roman, scõla are detorintã a pasã drept catra acest scop, unicul indreptãtit si principale, cu delaturãrea a veri ce motive secundãrie.

Se ne intrebãm serios la ce ne pot folosi limbelle straine in scõla satõnului roman? Va sci tierãrul, esit din acea scõla, magiãresce sãu nemtiesce? Me indoesce fãrte, pentru cã cursul scõl. nu fu de ajuns, si daca ar fi fost, tot n'ar fi reesit pentru cã in cele mai multe locuri neci invetiãtorii nu cunoscã limbelle acẽstea, nu pot dar se dee instruire perfectã.

Se presupunem inse cã cursul ar fi lung, invetiãtorii ar avã cunoscutia deplina, si invetiãcicii tãta diligintã. Ne intrebãm apoi aci: unde romanul in locurile sale nu e preceptut, ci are lipsa a-si dã truda se invetie si alta limba?

Ni se va dice cã au lipsa cei e se aplica la comerciu, cãci ce vor se cerõeteze universitatã etc. E bine, dar toti acẽstia nu es din scõla tierãrului, ci-si fac si aiure studiile.

Daca tocma s'ar potã cascigã in acea scõla cunoscutia de limbelle, scopul nu e ajuns, pentru cã cunoscutia limbelor nu face cultura, era scõla la cultura are se tientesca.

E invederat cã nu o pot folosi la alt ceva, de cat a impedeã invetiãrea perfectã a limbelle romane, limbelle matene, unicul mediloc secur si caro repede ne potẽ conduce la scop: la cultur'a poporului, — pentru cã de cand e lumea nu s'a pomenit ca outare popor se se fie innãtiãt le cultura cu limba straina.

Unicul motiv ar fi pentru limb'a magiara in scõlele romane, acel'a adeca daca voim ca generatiunea venitãre se n'aiba lipsa a cãro limba romana in oficiile publice. Dar in casul acẽsta ni trebue se ne ingrigim de alti invetiãtorii, de pre la Dobritin, eca asiã am incepe inca acum'a a pregãtã calea la deslegãrea cestiunii natiunalitatilor, si totodata la o — decãdere si mai mare in cultura, pentru cã studiãrea limbelle mag. va impedeã si atunci castigãrea cunoscutiilor necesãrie. — Suntem inse securi, cã Romanul nu se potẽ desbracã de sentiãmintele sale cele vechi, el neci cand nu va voi acẽsta!

Ar fi timpãr se ni deschidem ochii, si daca nu vrem se cugetãm nemica de capul nostru, se mergem se vedem scõlele conlocuitoriilor nostri, a magiarilor si a nemtilor, in acelea nu vom gasã nicãiri limb'a romana, in scõle elementari, cu tãte cã ei sunt incunjurati jur imprejur de romani. Ei se ocupa numai de limb'a lor, de aci progresul lor, cãci noi de secur nu potẽm pretinde cã scõlele nãstre ar avã organizatiune mai perfectã de cat a lor, sãu cã ni-ar fi dat rezultate mai bune.

Luãram asta tema fiind cã tocma se ocupa de ea si diurnalele nemtiesci, cu referintia la Austria, intielegend monarciã intrãga, avend in vedere compusetiunea ei poliglota. Noi dara vom aplicã cele disc de ele la Ungaria, de õra-ce e recunoscut de tãta lumea cã in privintã a compusetiunii poliglote Ungaria nu e de cat o copia fidela a Austriei in miniatura.

Cele ce se vor dice, privesc institutelle mai nalte, si putien scõlele elementari, aici e numai limb'a poporului din comuna, neci si potẽ intipũ altmintre cel ce n'a vediut scõle romane.

Intre organele nemtiesci „N. fr. Pr.“ se esprime: Traim intr' un stat poliglot. Acẽsta e casul, nu e tocma fericire pentru Austriã, dar e asiã, nu potẽ schimbã. Visul Imperãtului Josef II a face limb'a nemtiesca de unicã dominantãre in tãta monarciã, remase vis. Ce fu cu potintia in epocã Capetingilor, nu se potã e-ceptuãt in secelele mai de apoi. Masim'a ce tot mai mult si-eluptã validitate: „drept egal pentru toti“, nu se potã impacã cu unificatiunea limbelor. Precum nu se potã face ca se despara natiunalitatile, tocma asiã e cu limb'a lor; daca francul dice: „stilul e omul“, noi avem se dicem: limb'a e natiunea.“ Lupt'a natiunalitatilor se intãrce pre langã limba.

Nisuintiile natiunalitatilor vreu indreptãtãre egala pentru idiõmele lor, in une locuri predomnãre supra altor limbe din tiera. Campul cel mai bun de batalia pentru castigãrea invingerei e — daca nu acũ, cel putien pen-

tru venitoriu: — scóla; d'acel ustanéla de a face limb'a materna de limb'a invetiamentului.

Daca e fapta ca avem limbe diferite, si ca massim'a egalei indreptatiri aro se ne conda, deci cari sunt pedecole ce se opun la e-
feptuirea acestei massime in scóle?

Daca tóte regatele si tierile monarceiei ar avé teritórie separate in privint'a natiunalita-
tei ca d. e. Galitia apuséna, efeptuirea ar fi les-
ne, dar unele teritórie nu se pot bine separá,
pre altele locuiesca olalta natiunalitati diferite.

Pedecole sunt de natura politica, si
didactica.

Autorele profesore procede a demustrá
ca dietele nu se ingrigesc de ajuns pentru de-
laturarea pedecelor politice, ceea ce s'ar poté
face prin scóle paralele. Are date interesante
pentru tierile de coróna.

In respectul didactic afla pedece in dia-
lectele limbei slave. Literatii nu se intieleg a
supra idiomului ce ar fi de introdus, in litera-
tur'a dialectelor afla direptiuni desclinite.

Incheia cu citatiunea unui pas intielect
din programul deputatului boem Dr. Gross.
„Nimene — dise programul — se nu fie res-
trins intru intrebuintiarea si cultivarea limbei
sale matene; nimene se nu fie silit a in-
vetiá alta limba: spre acést'a se-l con-
duca numai interesul.“

Protocolul XXIV.

Luat in 18 august anul 1866 despre sie-
dinti'a estraordinaria tienuta din partea direc-
tiunei Asociatiunei natiunale de Arad pentru
cultur'a poporului rom., sub presiedinti'a Ilustr.
Sale d. director primariu Antoniu Mocioni,
fiind de fatia dñii membri directiunali: Sig-
mund Popoviciu director secund, Ioan Ratiu,
Ioan Bereanu, Dr. Atanasiu Siandor, Ioan Po-
poviciu Deseanu, Lázar Ionescu, Emanuil Mi-
siciu, Florian Varga, notariu Ioan Goldisiu.

213. S'a cetit si autenticat protocolul luat
despre siedinti'a ordinaria tienuta in 16/28
Iuliu a. c.

214. Dl Sigmund Popoviciu, director se-
cund, in privint'a terminului adunarii genera-
le, care dupa parerile din mai multe parti com-
petinte cu vorb'a si in scris descoperite ar fi
cu scop a se defige pre 3/15 optovre: propune
ca terminul acést'a care si dupa parerea sa in-
dividuale e corespundiatoriu scopului se fie
primit.

Determinat:

Propúnerea acést'a primindu-se, ter-
minul adunarii generale pentru anul cu-
rinte se defige pe 3/15 si dilele urmatórie
ale lunei optovre, fiind acest termin a
se publicá de loc in diarile „Concordia“
si „Albina“ si totodata a se rogá tóte on.
redactiuni romane din monarcea pentru
bun'a vointia de a aduce terminatiunea
acést'a si in foile sale la cunoscentia pu-
blica.

Dupa acestea protocolul s'a incheiat.

Conferat si autenticat prin

Dionisiu Pascutiu, not. direct.

Romania.

Libertatea Individuale

Discurs tinut in sedinti'a de la 24 aug.
a Asociatiunii amicilor Constitutiunii.

(Continuare.)

II.

Tóta religiunea crestina este intemeiata
pe Libertate! Prin urmare de odata ca respan-
direa dogmelor religiunii crestine, si libertatea
a luat sborul seu pe pament. Legiuitoriul cre-
stin, a adus cu densul, la venirea lui, codicile
universale, definitive, neschimbátore, si de o
aplicatiune facile, nu numai pentru tempii pre-
sinti, adcea pentru epoca promulgarii sale, dara
pentru tempii venitori. Cu tóte acestea, acea
legislatiune care a sraformat, de la temelie
pana la invelisii, legislatiunea paganismului,
nu cuprinde de cat cate-va sute de pagine, in
cari o lume intréga este cuprinsa; in care pa-
siunea n'are locul in fati'a adevérului, si intu-
nericul séu tirani'a inaintea libertatii! Acésta
legislatiune a pus pe om afara din comerciul,
a desfiintat proprietatea omului a supra omu-
lui. La popórele antice, mai mult de cat la
cele moderne, templurile avcau un caracter

august, venerat, sacru. Omul cel mai criminal
indata ce potea intrá in templu era la adapo-
stirea ori-carii urmariri. De cate ori sclavii nu
gasiau un asil bine-facatoriul in aceste temple
in contra brutalitatii stapanilor, chiar in tempii
romanilor? Legiuitorele crestin prin intuiti-
unea sa divina, considera pe om *el insusi* ca
un templu! Din acel moment, domnilor, salva-
toarele ne asecurá libertatea sframand lantiu-
rile tiraniei. Aseculati! aseculati cuvintele fe-
cunde ce es din gur'a divinului Legiuitore.

„El (omul) este un *templu viu*, zidit
de man'a creatorelui insusi, pentru cultul si
glori'a sa, si el contine séu cuprinde, in acest
templu, imaginea cliar a celui caruia tot uni-
versul dá ascultare.

„Dara daca el este un asemenea templu,
cu cat trebuie se aiba el un caracter mai vene-
rabil si mai sant, de cat acle templuri zidite
de man'a ómenilor, si care contin imaginea di-
vinitatilor desemnate pe panza, séu sculptate
pe marmure.“

Ratiunamentul cel mai simplu ne conduce
a dice, daca am vorbi limb'a sciintifica, ca
Crist a pus pe om in categori'a *lucrarilor
sacre, religiose séu sante*, cari nu pot in-
trá in domeniul privat si prin urmare care nu
póte fi proprietatea nimenui.

Este lesne de intieles, domnilor, ca ade-
veratii discipoli ai lui Crist nu poteau avé o
credinti'a osebita d'aceea a preceptorelui. Fie-mi
permis a ve citi cate-va linie din o scrisóre a
santului Pavel, facuta pe la anul 57 si adresata
catra locuitorii Corintului.

„Nu sciti voi ca sunteti templu lui Dum-
nedieu, si ca spiretul lui D-dieu in voi este?“

„Daca cine-va violá templul lui Dum-
nedieu, D-dieu lu va perde, cáci templul lui D-dieu
este sant, si voi sunteti acest templu.“

Inchipuiti-ve, domnilor, ce impresiune
trebuie se fie produs aceste renduri la adres'a
proprietarilor de ómeni din Corint, ale caror
capitaluri era puse in comerciul de ómeni! Cate
calumnie, cate macinatiuni urdite spre a pune
pedice realizarii acestor mari principii! Ce
vreti, domnilor, acést'a este la inceput destinul
celor cari se devotéza binelui public, acést'a
este vechi'a decoratiune a martirilor tempilor
trecuti si presinti.

Scopul nostru a fost a ve dovedi pana la
evidentia ca Libertatea este sor'a crestinismului,
si daca s'ar mai gasi pe pament tiran care si-ar
propune a persecutá pe Liberali, acel tiran ar
trebui, mai inainte de tóte se persecute pe
Crist, cel mai mare Liberal.

III.

Dupa ce am demonstrat, domnilor, ca
Libertatea nu este plantata pentru prim'a óra
in institutiunile nóstre civili si politice: dupa
ce am aretat ca, daca acésta ideia mantuitóre
n'a potut prinde radecini, in societatea nóstra,
cu tóte luptele si sacrificiele cátor-va ómeni
devotati binelui public, caus'a nu póte fi atri-
buita decat séu nesciintiei care a ratacit,
in multe ocaziuni, opiniunea publica, séu ceea
este tot consecinti'a nesciintiei, unei indife-
rentie culpabile care ne facea se inchidem ochii
cand manelo cele mai profane injunghiau a-
ceste libertati. In fine, dupa ce am invederat
legamintele inerinti ce esist intre principiile
stabilite de Legiuitorele Crestin si Libertate,
vin a abordá direct subiectul ce am a tratá.

Constitutiunea nóstra, sanctiunata la 30
Iuniu 1866, se esprime astfel:

„Libertatea individuale este garantanta.“

„Nimene nu póte fi poprit séu arestat a-
fara de casul de *vina veghiata*. . . (art.13.)“

„Nimene nu póte fi sustras in contra
vointiei sale de la judecatorii ce-i dá legea. . .
(art. 14.)“

„Domiciliul este neviolabile. . . (art. 15.)“

Éca simbólele catehismului nostru! Dar
ca se póta remané sapate in consciinti'a nóstra,
se cere multe de la noi! Se ne aretam demni
de densele, domnilor: si ca se dovedim respu-
tu nostru, detori'a cea mai santa este de a ne
constitui sentinela fidele a pactului fundamen-
tala. Nu uitati, domnilor, ca mai acelesi princi-
pie era scrise in conventiunea de la Paris, si, cu
tóte acestea, ele a remas litera mórtá, intr'o
carta ale carei ocuri, din nenorocire, nu s'a
repercutat in inimele nóstre! Nu uitati, dom-
nilor, ca, spre a poté traí si respirá viétia con-
stitutiunale trebuie mai antaiu se intielegem re-
gimele constitutiunale! Nu uitati, in fine, ca in
regimele constitutiunale pe cat cetatianul are
drepturi pe atat are detorie. Espresiunea *drep-*

turi are de corelativ *oblegatiuni*. Natiunea
care s'a aretat gelósa, din tempii cei mai antici,
pentru principiul libertatii, este Englitera. Tóte
cele-l-alte natiuni cate au voit se sadéscá regi-
mele constitutiunale, a fost constranse, mai
mult séu mai putin se imprumute, de la den-
s'a principiile sale. Dupa opiniunea nóstra Con-
stitutiunea Italiei, Prusiei si chiar a Belgiei au
caracterle Constitutiunii mame, Constitutiunii
Engliterii. Nu este in sa acést'a sengura consi-
deratiune care me silesce a ve aminti, in tré-
cat despre institutiunile unui mare popor. Sco-
pul meu este indouit; a ve aretat, pe d'o parte,
sorgint'a séu mai bine afinitatea ce exista intre
constitutiunea nóstra s'aceea a Engliteriei, pre-
cum de asemenea ve dau o idea rapede despre
peripetiele, luptele, jertfele prin cari a trecut
acest popor ca se-si póta consolidá libertatile
lui. Timpul mi lipsesece ca se ve fac cunoscut
se ve esplic, ca, daca Englitera a luptat pen-
tru libertate, a lasat in uitare, un alt mare
principiu, pe care din norocire l'avem in Con-
stitutiunea nóstra, si care este tot atat de fe-
cund pentru mine ca si libertatea. Intiegeti ca
voiu se pomenesce despre *egalitate*, un alt ca-
racter esintiale *al unei Constitutiuni Demo-
cratice!* Veghiati, veghiati, fara adormire si
la capul lui.

— Dupa ce au restabilit dreptul sasson,
chart'a Engliteriei a dispus „*Nullus homo ca-
piatur*, vel imprisonetur, . . nisi per legale
iudicium parium suorum, vel per legem terre. . .
„Magna charta, art. 39.“

— „Nici un om se nu fia oprit si inchi-
s de cat in virtutea unei sentintie a *parilor* sei,
pronuntata dupa formele legali si dupa legile
pamentului.“

Un autor insemnat care s'a ocupat despre
constitutiunea Engliteriei, Ed. Fischel (Vol. I-iu
cap. IX, cart. 1-iu) ne aréta aprotiarile ce a fa-
cut Lordul Chatham a supra acestii dispositiuni.
„Dupa opiniunea sa acest latin barbar al ba-
ronilor din vécul de medloc valoréza mai bine
de cat tóte scrierile clasice.“

Legile cate s'a promulgat, in urma nu
tinteau de cat a garantá libertatea individuale.
Sub Henric III, era defins de a se pune in
lantiuri detinuti in inchisórea preventiva, si
mai tardiu se gasi nefolositórie inchisórea pre-
ventiva. Bracton dicea ca „inchisórea trebuie se
fia un loc de paza si de moralisare — alt fel
scopul pedepsei nu este atins (cod. P. I.)“ —
Se nu ne insielám, Domnilor, tóte aceste legi
intiepte fura neindestulatórie ca se puna un
frii in contra arbitrarismului Tudorilor si Stu-
artilor. Istori'a ne presinta multime de esem-
ple. Nicolas Throgmorton, banuit de conspira-
tori a fost aruncat in tenmitia in temp de un an
fara se fia judecat.

Se esaminam acum, prin ce medilóce
eficace poporul Engles a potut se opuna obsta-
cole bunului plac. — Cele mai vechie erau:

1) „writ de punere in mana“ séu ordine de a
dá pe prevenit in man'a unuia din amicii sei
care se da chediasiu ca se va presintá la cea
d'antaiu citatiune; 1) „writ de otio et atio“ or-
dine intrebuintat spre a neutralisá ur'a pro-
dusa a supra spiritului judecatorului la comi-
terea unei fapte, acordandu-se termene lungi
pentru comparatiune; 3) „writ de homine re-
plegiando“ medilóce de a dobendí libertatea
dand o cautiune banéscá. Aceste ordini, la in-
ceput se eliberauséd'a dreptul de la cabinetul
Regelui séu de catra Curtile regatului. Medi-
locul inse cel mai eficace era writ de „habeas
corpus ad subjiciendum“ de la verbul subjiciere,
luat aci in sensul de a liberá, a descatená. A-
césta mesura de cea mai mare importantia de
cate ori era in joc un partecular, remanea fara
efect, in privint'a persónei ce s'ar fi arestat
direct din ordinea cabinetului regelui; magis-
tratii refusau „habeas corpus“ prevenitului. De-
si Parlamentul cautá un remediu declarand din
nou ca nimene nu póte fi retinut in inchisóre,
cu tóte acestea, votul Parlamentului remase tot
fara efect in contra persecutiunii regelui, din
caus'a caracterului mist al Institutiunii.

Un cas strordinariu se presinta. Sub
Carol II, regele Engliteriei, Jenks, un dema-
gog, pronuntiá in contra cerónei un discurs
fulgurator. Din ordinea consiliului privat fu
arestat si aruncat in inchisóre. Magistratii nu
voiau se-l judece sub pretest ca nu figuréza
numele seu in listele sesiunii trimestriale. Lor-
dul cancelar refusa de a dá ordine de habeas
corpus, pretestand ca se gasca in vacantia.

Acest act arbitrar agita si neodini spire-
tele in London. Meetinguri se dau pentru li-

berarea lui Jenks. Inchisórea sa l'inaltiá cu
atat in opiniunea publica, cu cat retinerea sa
era injusta. Jurnalero urla. Parlamentul care
nu face de cat se urmeze opiniunea publica,
acolo unde acésta opiniune este formata si esite;
Parlamentul, die, votéza neperitóri'a lege din
27 mai, anul 1679, publicata sub rubic'a de
act, spre a garantá cu atat mai mult liberta-
tea supuilor Engliteriei.

Ar fi inoportun si obositor pentru dom-
ni'a-vóstra, ca se ve fac o analise consciintiósa
a supra acestei importante legi. Nu ve voiu
vorbi, in trécat despre acele dispositiuni cari
au cea mai de aprópe relatiune cu subiectul
nostru. Este suficiinte a ve aretat ca, in virtu-
tea precitati legi, rogele nu mai are dreptul
a arestat un om, cáci daca acest om s'ar gasi
nevinovat, nu-i remane actiunea de despaga-
bire, pe care o póte eserecítá in contra unui
partecular. Intiegeti, domnilor, ca acel prin-
cipiu admis, nici ca a mai fost necesitate a se
obtine *habeas corpus* de la rege. Acest drept
remanend esclusiv magistratului, in cas de refus,
legiuitorele a prevediut pedepse aspre. Cat
acestea parlamentul a cautat a sustrage pe ma-
gistrat influintií poterii esecutive, declarand
inamovibilitatea magistratului, ceea ce este de
dorit in Romania. Acum ca cunoscéti luptele
poporului Engles ca se dobindéscá libertatea;
acum cand ati vediat apropiarea séu legamin-
tele ce esita intre chart'a nóstra, cel pucin, in
ce se atinge de principiile cate ve facui cuno-
scut, este necesariu a ne oprí un moment a
supra comentariului dispositiunilor ce v'am
cetit in constitutiunea nóstra.

(Va urmá.)

VARIETATI.

— *Karakossow*, atentatorul a supra
imperatului Rusiei, fu spansurat in 15 ale l. c.

— *Imperatés'a din Messico* plecá,
dupa cum se scrie din Trieste, in 18 ale c. de la
Miramare spre Villach. De aci va caletóri Maj.
Sa preste Innsbruck spre Roma de unde la
l. opt. va intórcé éra si la Miramare. Consulul
messican Don Barandiaran, care pretece pre
imperatés'a pana la Marburg, va returná d'aci
la postul seu in Viena. In 15 ale c. se serbá
in Miramare nependinti'a Messicului la care
ocasiune castelul fu decorat cu flamure.

— Cancelariul Georgiu Mailatu petreco
in Ungaria. Tavernicul br. Sennyey sosi in Viena.

— *Sentiminte pruseseci pentru Au-
stria*. Resbelul trecut dede ansa la nascerea
unei literaturé intrege pruseseci, ce se ocupa de
batjocórirea generalilor austriaci, si a tot ce li
vine la gura. Librarii de acolo asceura cumca
cate 30.000 de esemplaro din asemenea pam-
flete se vend in timp scurt.

— *Galanteria*. Dupa aruncarea lui
Borgoforte in aer la 19 Iuliu, retragendu-se
ostasií imperatéseci, comandantele si-uitase car-
tele de visita. Gasindu-le italianii, preste cateva
dile comandantele imperatéseci primí un pac-
mare cu carte de visita de la toti oficiirii italiani.

— „*Zukunft*“, fóia de di pentru inte-
rese natiunale, constitutiunale si economice va
esí, de la 1 optovre a. c., in format mai mare
(ca „*Presse*“) si va constá: pre an. 16 fl.; pe
junetate de an, 8 fl.; pe un patariu de an
4 fl.; si pre 1 luna 1 fl. 40 cr. v. a. — Prenu-
meratiuni se pot face in fie care di. — Va adu-
ce corespundintie interesanto din tóte locurile
insemnate din intern si orient; pentru aceste
pre cum si pentru foisióra s'a procurat poteri
nóue.

— *Spesele* cu scólele populare den
Viona se suie intr'un an la 218.900 fl. v. a.

— *Lipsa*. Veneti'a numera preste 50.000
de persóne cari n'au de lucru, si n'au neci
pane. Acest dat l'affám in foile nemticsci.

— *Cutremur de pament* s'a intemplat
la Esseg in nóptea de 11—12 l. c. la 12 óre,
tienú 3 secunde. Miscarea fu de catra apus ca-
tra resarit.

Viena, 20 septembrie. *Burs'a* de sér'a
de la 19 l. c. Impru-mutele de stat cu 5% 54.15,
— 54.35. Oblig. desarcinarii de pament ung.
66.75, — 67.50. transilv. 63.50, 64.50; Ban.
temes. 66.—, 66.75; bucovin. 63.50, — 64.50,
Galbenul 6.09—6.10; Napoleondori 10.25—
10.26; Imperiali rusesci 10.45, 10.50; Argintul
127.75—128.25.